

**BONODA LEHTARIN DÜZENLEYEN LEHİNE AVAL VERİP VEREMEYECEĞİ HUSUSUNDA BİR
DEĞERLENDİRME***

**AN ASSESSMENT OF WHETHER THE BENEFICIARY OF THE PROMISSORY NOTE CAN GIVE AVAL IN
FAVOR OF THE DRAWER**

Dr. Öğr. Üyesi Ebru TÜZEMEN ATİK**

ÖZ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun bonoda uygulanacak poliçe hükümlerine dair 778. maddesinde, düzenleyenin aynı zamanda lehtar olabileceğine ilişkin 673. maddesine atıf yapılmamıştır. Çünkü bir senedin bono sayılabilmesi, bir borç ikrarını içermesine bağlıdır. Bu kapsamda bonoda düzenleyen aynı zamanda lehtar olamaz; aksi hâlde bono geçersiz olacaktır. Buradan yola çıkarak, bonoda lehtarın düzenleyen lehine aval verip veremeyeceği sorusu gündeme gelmektedir. Konuya öğretide yeterince değinilmemiş olmakla birlikte, Yargıtay'ın bonoda lehtarın düzenleyen lehine aval veremeyeceği yönünde kararları bulunmaktadır. Oysa aval, kambiyo hukukuna özgü, bağımsız bir kambiyo taahhüdüdür. Bu çalışmada, bonoda lehtarın düzenleyen lehine aval vermesinin mümkün olup olmadığı, kanuni düzenlemelerden hareketle belirlenmeye çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: kıymetli evrak, düzenleyen, bono, aval, avalist, alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi.

ABSTRACT

In the 778th article of the Turkish Commercial Code no. 6102 regarding the articles of bill of exchange to be applied to the promissory note, a reference to the article 673, which states that the drawer can also be the beneficiary, has not been made. Because for a bill to be considered as a promissory note, it depends on whether it contains a debt acknowledgment. In this context, the drawer of the promissory note can not be the beneficiary at the same time; otherwise, the promissory note will be invalid. Based on this, the question arises whether the beneficiary of the promissory note will be able to give aval in favor of the drawer. Although the subject has not been analyzed sufficiently in the doctrine, the Supreme Court has decisions stating that the beneficiary of the promissory note can not give aval in favor of the drawer. Whereas aval is an independent exchange commitment specific to law of exchange. In this study, it is attempted to determine whether it is possible for the beneficiary of the promissory note to give aval in favor of the drawer, based on legal regulations.

Keywords: negotiable instruments, drawer, promissory note, aval, the giver of the aval, confusion of debts.

* (Araştırma Makalesi, Geliş Tarihi: 02.11.2020 / Kabul Tarihi: 29.12.2020).

** Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, (ebru.atik@selcuk.edu.tr, ebrutuzemen@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4463-3806).

I. GİRİŞ

Bononun (emre yazılı senet), düzenlenmesindeki kolaylık, tedavül kabiliyeti, kambiyo senetlerine mahsus takibe konu edilebilmesi ve kredi vasıtası olarak kullanılabilmesi gibi nedenlerle uygulamada en sık başvuru olan kambiyo senedi türü olduğu gözlemlenmektedir. Öyle ki, hukuki açıdan “senet” ifadesi birçok farklı anlamda kullanılabilirken¹, günlük hayatta “senet vermek” ifadesi ile çoğu kez bono verilmesi kastedilir olmuştur. Bonoya ilişkin esasların tereddütten uzak bir biçimde ortaya konulması, bu denli yaygın ve kamu itimadını mazhar bir ticari senet olması karşısında oldukça önemlidir.

Türk hukukunda bonoya ilişkin düzenlemeler, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun “*Kıymetli Evrak*”a ilişkin üçüncü kitabının “*Kambiyo Senetleri*” başlıklı dördüncü kısmının ikinci bölümünde yer almıştır. Türk Ticaret Kanunu sistematüğünde bonoya ilişkin olarak sadece dört maddeye (TTK m. 776-779) yer verilmiş olup, bunlardan biri de poliçeye atıf yapılan TTK m. 778 düzenlemesidir. Türk ticari hayatında neredeyse hiç pratiğe sahip olmayan poliçe hakkında ise yüz beş madde öngörülmüştür (TTK m. 671-775).

İlk bakışta pek de anlamlı gözükmeyebilecek olan bu durum, 19.05.1931 tarihli Kambiyo Senetlerine İlişkin Birlik Anlaşması² (*Cenevre Birlik Anlaşması/CBA*) ile getirilen esasların iç hukukta da etkinleştirilmesiyle, uluslararası alanda yeknesak bir

kambiyo senetleri sistemine dahil olma gayesine dayanmaktadır. Öyle ki Cenevre Birlik Anlaşması, uluslararası alanda yeknesak bir kıymetli evrak hukuku sistemi sağlamak amacıyla anlaşmaya taraf ülkelerin kıymetli evraka ilişkin düzenlemeleri birleştirme hareketleri neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda milletlerarası alanda geçerli bir kıymetli evrak sistemine dahil olma niyeti ile Türk hukukunda poliçeye atfen yapılan düzenlemeler makul gözükmemektedir³.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun poliçe ve dolayısıyla bonoya ilişkin hükümleri, mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na nazaran, birkaç düzenleme dışında önemli bir değişiklik göstermemiştir. Buna rağmen yıllardır var olan bu kuralların somut uyumsuzluklara uygulanmasında farklı yorum ve çelişkilerin ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Bu çelişkili noktalardan biri de bonoda lehtarın düzenleyen lehine aval veremeyeceğine ilişkin Yargıtay kararlarıdır. Böyle bir hâlde senedin bono vasfını kazanamayacağı şeklindeki kararlar, kanunda bunca yıldır yer alan aval gibi kurumların dahi halen yeterince anlaşılmadığı izlenimini ortaya çıkarmaktadır. Aşağıda, bu izlenimleri izah edebilmek üzere öncelikle bonoda düzenleyen aynı zamanda lehtar olamayacağı esası üzerinde durulacaktır. Daha sonra bonoda lehtarın keşideciye aval verip veremeyeceği meselesi, konunun pratik önemi dikkate alınarak Yargıtay kararları ve öğretideki açıklamalar kapsamında ele alınacaktır.

¹ En geniş anlamda senet, bilgi verme amacı dışında da yazılmış olabilir. Buna karşılık dar anlamda senet, senedi yazanın düşüncelerini, iradesini bir veya birden çok kiminin bilgisine sunmak için düzenlenir. Klasik anlayışa göre senet, yazı yazmaya elverişli bir cismi ifade ederken, modern anlayışa göre CD, USB, mail metni ve sanal ortamlar gibi veri taşıyıcıları da senet kapsamında değerlendirilebilir. Bkz. **Bahtiyar**, Mehmet (2019) Kıymetli Evrak Hukuku, 17. Baskı, İstanbul, Beta, s. 1; **Kendigelen (Kendigelen)**, Abuzer/ **Kırca**, İsmail (2019) Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s. 4-5, N. 11-13; **Öztaş**, Fırat (1997) Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 14-20.

² *Convention Providing a Uniform Law For Bills of Exchange and Promissory Notes*, Geneva, 1930, The League of Nations.

³ Cenevre Birlik Anlaşması, Türkiye Cumhuriyeti tarafından imzalanmış ve ancak TBMM’de uygun bulma işleminin tamamlanmaması nedeniyle yürürlüğe girmemiştir. Buna karşılık Anlaşmayı temel alan İsviçre Borçlar Kanunu’nun (*Obligationenrecht/OR*) kıymetli evraka ilişkin hükümlerinin mülga 6762 sayılı TTK hazırlanırken kaynak alınmasıyla ülkemizde de bu yeknesaklık sağlanmıştır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun gerekçesinde ise bu kez, İsviçre Borçlar Kanunu’nun değil, (onun da kaynağı olan) 19.05.1931 tarihli³ Kambiyo Senetlerine İlişkin Birlik Anlaşması’nın (*Cenevre Birlik Anlaşması/CBA*) asıl kaynak olarak tercih edildiği ifade edilmiştir.

II. BONODA DÜZENLEYENİN AYNI ZAMANDA LEHTAR OLAMAYACAĞI ESASI

Türk Ticaret Kanunu'nun 776/1-e düzenlemesi uyarınca bono, "*Kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adını*" içermelidir. TTK m. 777/1 kapsamında bu unsur, bonoda bulunması zorunlu (esashi) unsurlardandır. Lehtarın (*Wechselnehmer*) adı unsurunun bulunmadığı bir senet bono niteliğinde sayılmaz. Bunun sonucu olarak, hamiline yazılı ya da lehtar hanesi boş bırakılarak bono düzenlenmesi mümkün değildir.

Bononun şeklen geçerli bir biçimde ortaya çıkması bakımından, lehtarın gerçekte mevcut bir kimse olması, hayatta olması ya da tüzel kişi ise faaliyette olması aranmaz. Bononun, "*fiilen mümkün*"⁴ ve "*lehtarın kimliğini belirlemeye elverişli*"⁵ bir adı (adı soyadı/ticaret unvanı/kuruluş senesinde belirtilen adı) içermesi kaydıyla, gerçekte mevcut olmayan (hayali) bir kimse lehine düzenlenmesi de mümkündür⁶. Az önce izah edildiği üzere, Türk Ticaret Kanunu'nda asıl olarak poliçe etrafında düzenlendikten sonra bono açısından bu hükümlerin tekrarı yerine, uygun düştüğü ölçüde poliçeye ilişkin hükümlere atıf yapmakla yetinilmiştir. Bu hâlde bonoya ilişkin, özel olarak ve son derece sınırlı şekilde yer verilen düzenlemeler (TTK m. 776-777 ve 779) dışında kalan hususlarda TTK m. 778 atfı kapsamında bononun unsurlarına ilişkin olarak da,

uygun düştüğü ölçüde poliçe hükümlerinden hareket etmek gerekmektedir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda, poliçenin kimin lehine düzenlenebileceği hususunda özel bir düzenleme sevk edilmiştir. Buna göre Türk Ticaret Kanunu'nun "*Düzenleyen aynı zamanda muhatap veya emrine ödenecek kişi olması*" kenar başlıklı 673. maddesi (eTTK m. 585) uyarınca, "*Poliçe bizzat düzenleyen emrine yazılı olabileceği gibi, bizzat düzenleyen üzerine veya bir üçüncü kişi hesabına da düzenlenebilir*"⁷. Buna göre düzenleyen, poliçede kendini lehtar ya da muhatap olarak gösterebilir. Nitelikli havale olarak nitelendirilen⁸ poliçede düzenleyen, böyle bir durumda hem havale alıcısı hem de havale eden konumunda olacaktır. Ancak üç taraflı bir hukuki ilişki olan poliçede, havale ödeyicisi olan kabul etmiş muhatap da bu ilişkinin tarafları arasındadır. Böylece düzenleyen, kendi lehine bir poliçe keşide etmek suretiyle de poliçenin özelliklerinden yararlanabilmekte; bu üçlü ilişkide her hâldükârda bir başka kimse daha -ismen de olsa- yer almaktadır⁹.

⁴ **Çamoğlu**, Ersin (2020) Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 102; **Hueck**, Alfred/**Canaris**, Claus-Wilhelm (1986) Recht der Wertpapiere, 12. neu bearbeitete Auflage, München, Verlag Vahlen, s. 64-65; **Kendigelen (Kırca)**, s. 129, N. 272 ve s. 173, N. 360; **Kınacıoğlu**, Naci (1999) Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Nobel, s. 109; **Ulmer**, Eugen (1938) Das Recht der Wertpapiere, Stuttgart/Berlin, Kohlhammer, s. 192. Poliçede muhatap ve ödeme yeri unsurları bakımından bkz. **Meier-Hayoz**, Arthur/**von der Crone**, Hans Caspar (2018) Wertpapierrecht, 3. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag, N. 509 ve N. 515.

⁵ **Kınacıoğlu**, s. 108; **Öztaş**, 1997, s. 458; **Öztaş**, Fırat (2019) Kıymetli Evrak Hukuku, 23. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 80.

⁶ **Hueck/Canaris**, s. 64-65; **Öztaş**, 1997, s. 464; **Öztaş**, 2019, s. 82.

⁷ 673. maddenin gerekçesine göre, "*Kaynağı CBA m. 3 olan ve üç fıkradan oluşan bu madde, 6762 sayılı Kanunda, üç fıkrayı da içerecek şekilde bir fıkra ile ifade edilmiştir. İsv. BK m. 993, Alm. Kamb. SK'da da madde üç fıkradan meydana gelmiştir. Tasarı metni, 6762 sayılı Kanunun 585 inci maddesini aynen yansıtmaktadır*". Belirtmek gerekir ki, mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda hükmün kaynağı İsviçre Borçlar Kanunu (OR) olarak gösterilmişken, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu gerekçesinde kuralın, asıl kaynağı olan CBA'dan alındığı açıkça ifade edilmiştir. Bununla birlikte gerek İsviçre doktrin ve uygulamasında gerekse uluslararası birleştirme hareketlerinde Alman Hukukunun yoğun etkisi bulunmaktadır. Öte yandan Cenevre Birlik Anlaşması'nın 3. maddesi; "*A bill of exchange may be drawn payable to drawer's order. It may be drawn on the drawer himself. It may be drawn for account of a third person*" (Bir poliçe keşidecinin emrine düzenlenebilir. Keşidecinin kendisi üzerine düzenlenebilir. Bir üçüncü kişi hesabına düzenlenebilir) şeklindedir. Esasen hükmün alınması sırasında bu üç cümle birleştirilerek tek bir cümle ile ifade edilmiştir. İsviçre Borçlar Kanunu'nun 993. maddesinde (OR, Art. 993) hüküm üç fıkra ile alınmıştır.

⁸ **Poroy**, Reha/**Tekinalp**, Ünal (2019) Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 23. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 151-152, N. 178.

⁹ Henüz kabul edilmemiş bir poliçenin tedavülünü güçleşmektedir. Bu nedenle bir kimsenin kendi lehine poliçe düzenleyerek bunun üzerine kabul şerhi alması hâlinde senedin tedavülünü son

Bonoya uygulanacak poliçe hükümlerinin sayıldığı TTK m. 778'de, düzenleyenin aynı zamanda muhatap ya da lehtar olmasına cevaz veren 673. madde hükmüne atıf yapılmamıştır. Bunun sonucu olarak bonoda düzenleyenin, kendi lehine; yani lehtar olarak kendisini göstermek suretiyle bono düzenlemesi mümkün değildir. Benzer şekilde, düzenleyen bir üçüncü kişi hesabına da bono düzenleyemez¹⁰. Bir kimse kendi lehine kambiyo senedi düzenlemek suretiyle emre yazılı senetlerin tedavül yeteneğinden yararlanmak istiyorsa bunun için poliçe yahut -imkân varsa- çek düzenlemesi gerekecektir¹¹.

Düzenleyenin kendi emrine yazılı bir senedin akıbetinin nasıl olacağı hakkında, bono açısından uygulanabilir bir hüküm bulunmama-

derece kolaylaşmaktadır. Bkz. **Arslanlı**, Halil (1954) Ticari Senetler Dersleri, 3. Baskı, Ankara, İsmail Akgün Matbaası, s. 62.

¹⁰ Söz konusu düzenlemede poliçeye atıf yapılmaması kanun koyucunun bir kimsenin üçüncü bir kimse hesabına borç vadedinde bulunmasını uygun bulmamasından kaynaklanmaktadır. Bkz. **Tuna**, Ergun/ **Göç Gürbüz**, Diğdem (2018) Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak, İstanbul, Beta, s. 258.

¹¹ Çeke uygulanacak poliçe hükümlerine ilişkin TTK m. 818/1-a düzenlemesinde "Düzenleyenin bizzat kendi emrine, kendi üzerine ve üçüncü kişi hesabına düzenlendiği poliçeler hakkındaki 673 üncü madde"ye atıf yapılmıştır. Söz konusu hükmün uygulanması bakımından çekte muhatabin yalnız bir banka olabileceği (TTK m. 782/1), diğer bir kişi üzerine düzenlenen çekin yalnız havale hükmünde olacağı (TTK m. 782/2) gözden uzak tutulmamalıdır. Çeke ilişkin böyle bir atfın bulunmadığı mülga 865 sayılı TK döneminde dahi, poliçenin bizzat lehtar üzerine ya da bir üçüncü kişi hesabına düzenlenebileceği yönündeki hükmün (mülga 865 sayılı TK m. 529) çekler hakkında da uygulanabileceği belirtilmiştir. Bkz. **Arslanlı**, s. 63. Mülga 6762 sayılı TTK'nın 730/1. maddesinde de çeke ilişkin olarak, keşidecinin bizzat kendi emrine, kendi üzerine ve üçüncü şahıs hesabına keşide edilen poliçe hakkındaki 585. maddeye atıf yapılmıştır. Çekte düzenleyenin aynı zamanda lehtar olması hâlinde ise çek uygulamasına ilişkin birtakım sorunlarla karşılaşılması muhtemeldir. Örneğin, bankanın ödemekle yükümlü olduğu tutara ilişkin sorumluluğunun lehtar konumundaki düzenleyene karşı devam edip etmeyeceği ve karşılıksız çek hükümlerinin tatbik kabiliyeti gibi hususlarda çelişkiye düşülebilir. Bir banka tarafından kendi üzerlerine ya da bir başka bankaya hitaben düzenlenen çekler ise "banka çeki" olarak adlandırılır. Banka çeklerinin geçerli olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Bkz. **Domanıç**, Hayri (1990) Kıymetli Evrak Hukuku, TTK Şerhi IV, İstanbul, Temel Yayınları, s. 583; **Teoman**, Ömer (1994) 'Banka Çekleri' Hukukun Çek midir?', İÜHFİM, C. 54, S. 1-4, s. 261-267; **Pulaşlı**, Hasan (2019) Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 7. Baskı, Ankara, Adalet, s. 289, § 25, N. 11.

tadır. Bununla birlikte Türk hukuk öğretisinde¹² ve uygulamada¹³ haklı olarak, düzenleyeni ve lehtarını

¹² **Arslanlı**, s. 63; **Bahtiyar**, s. 122; **Bozer/Göle**, s. 204; **Can**, s. 137; **İmregün**, s. 115; **Kendigelen (Kırca)**, s. 173, N. 361; **Karayalçın**, s. 313; **Kınacıoğlu**, s. 248; **Öztaş**, 1997, s. 987; **Öztaş**, 2019, s. 209; **Poroy/Tekinalp**, s. 163, N. 203a ve s. 304, N. 416; **Pulaşlı**, s. 252, § 22, N. 14; **Tuna/Göç Gürbüz**, s. 258; **Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan)**, s. 145. Alman hukukunda da bu yönde görüş bildiren yazarlar bulunmaktadır. Bkz. **Quassowski/Albrecht**, Art. 75, Anm. 7. Ancak genel eğilim aksi yöndedir. Bkz. **Jacobi**, Ernst (1956) Wechsel- und Scheckrecht, Berlin, Walter de Gruyter & Co, s. 412-413; **Staub**, Hermann/ **Stranz**, Martin (1934) Kommentar zum Wechselgesetz, 13. Auflage, Berlin, Walter de Gruyter, Art. 75, Anm. 5; **Knur**, Alexander/ **Hammerschlag**, Karl (1949) Kommentar zum Wechselgesetz unter besonderer Berücksichtigung der Rechtsprechung, Bonn, Humboldt-Verlag, Art. 75, Anm. 2, **Ulmer**, s. 284. Ayrıca bkz. **Karayalçın**, Yaşar (1970) Ticaret Hukuku, III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), 4. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, s. 313, dn. 27 ile **Kınacıoğlu**, s. 248, dn. 4'te anılan diğer yazarlar.

¹³ "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 778. maddesi 673. maddesine atıf yapmadığından, bir kimse poliçelerde olduğu gibi kendi emrine bono tanzim edemez, diğer bir anlatımla bonoyu tanzim eden, kendisini lehtar göstererek bono düzenleyemez. Dolayısıyla bir kimse poliçede olduğu gibi kendi emrine bono tanzim edemez. Zira, poliçedeki keşideci ile bonodaki keşideci aynı konumda olmayıp; poliçede kabul eden muhatap, bonodaki keşideci durumundadır.

Somut olayda; takip dayanağı senedin keşidecinin borçlu ...olduğu, lehtarının ise "... İnş. Taah ve Tic." olduğu, senet arkasında lehtar adına yapılan ciroda "... İnşaat Taahhüt ve Ticaret" ibaresinin olduğu, senedin lehtar kısmında yer alan ibarenin, keşideci ...dan ayrı bir tüzel kişilik olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, takip dayanağı senedin keşidecisi ve lehtarını aynı kişi olup, senette alacaklı ve borçlu sıfatları birleşmiştir.

O halde, mahkemece, takip dayanağı senedin kambiyo senedi vasfına haiz olmadığı gerekçesi ile takibin iptaline karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir" Y. 12. HD., 22.02.2016, E. 2015/28023, K. 2016/4621 (Sinerji İçtihat ve Mevzuat Programı, s.e.t. 12.10.2020). Aynı yönde bkz. Y. 12. HD., 19.12.2017, E. 2016/25336, K. 2017/15832 (Lexpera); Y. 12. HD., 13.01.2015, E. 2014/33175, K. 2015/408; Y. 12. HD., 30.05.2013, E. 2013/11003, K. 2013/20130; Y. 12. HD., 31.10.2012, E. 2012/13034, K. 2012/30964; Y. 12. HD., 04.03.2003, E. 2003/3050, K. 2003/7229; Y. 12. HD., 18.10.1999, E. 1999/11353, K. 1999/12445 (Sinerji İçtihat ve Mevzuat Programı, s.e.t. 12.10.2020); Y. 12. HD., 16.11.2011, E. 2011/6611, K. 2011/22377 (**Eriş**, Gönen (2014) Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak, Ankara, Seçkin, s. 152-153, N. 3); Y. 12. HD., 12.12.2006, E. 2006/20729, K. 2006/2355 (Bkz. **Moroğlu**, Erdoğan/ **Kendigelen**, Abuzer (2014) İçtihatlı - Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 10. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s. 673 ve orada anılan diğer kararlar). Ayrıca bkz. **Kendigelen (Kırca)**, s. 173, N. 361, dn. 383'te anılan kararlar. İstinaf mahkemeleri tarafından da bu yönde verilen kararlara rastlamak mümkündür. Bkz. İstanbul BAM, 2. HD., 14.02.2019, E. 2019/119, K. 2019/186 (Sinerji İçtihat ve Mevzuat Programı, s.e.t. 12.10.2020).

aynı olan bir senedin bono vasfını taşımayacağı ittifakla kabul edilmektedir. Zira düzenleyeni ve lehtarını aynı kimse olan bir senet, geçerli bir ödeme vaadini içermemesi nedeniyle bono vasfını kazanamayacaktır (TTK m. 776/1-e, 777/1).

TTK m. 778'de 673. maddeye atıf yapılmamasının hükmün unutulmasının sonucu mu olduğu yoksa bilinçli bir tercih mi olduğu sorusu akla gelebilir. Bu noktada hemen söz konusu durumun bilinçli ve isabetli bir tercihin ürünü olduğunu belirtmek gerekmektedir. Öyle ki, nitelikli havale vasfındaki poliçeden farklı olarak bono (emre yazılı senet), bir borç ikrarını içermektedir.

Kaldı ki Cenevre Birlik Anlaşmasının, bonoya uygulanacak poliçe hükümlerinin sayıldığı 77. maddesinde TTK m. 673'ün mehası 3. maddeye atıf yapılmamıştır. Benzer şekilde İsviçre Borçlar Kanunu'nun, Türk Ticaret Kanunu'nun 778. maddesine karşılık gelen 1098. maddesinde de, 673. maddeye karşılık gelen 993. maddeye atıf bulunmamaktadır. TTK m. 778 düzenlemesi bu yönüyle, mehas düzenlemelerle uyumludur.

Bono, düzenleyen tarafından çoğu kez lehtara olan borcunun ikrar edilmesiyle, kredi vasıtası olma özelliğinden faydalanmak amacıyla düzenlenmektedir. Temel ilişkiden soyut nitelikteki bu ilişkide bono, "kayıtsız ve şartsız belirli bir bedeli ödemek vaadini" içermelidir (TTK m. 776/1-b).

Düzenleyenin kendini lehtar olarak göstereceği bir bono ile bir "ödeme vaadi"nde bulunması mümkün değildir¹⁴. Çünkü böyle bir durum, alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu şekilde bir borç ikrarını ve ge-

çerli bir ödeme vaadini içermeyen bir senette yer alan ödeme vaadi henüz doğuştan anlamsızdır¹⁵.

Bonoda düzenleyen ile lehtarın aynı kimse olmayacağı esası, poliçe ile bono arasındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Poliçede muhatap, kabul ile birlikte poliçenin asıl borçlusu hâline gelir (TTK m. 764/2). Senedin kabul edilmemesi hâlinde ise muhatap, senedin asıl borçlusu hâline gelmeyeceği gibi düzenleyen de asıl borçlu olarak değerlendirilemez; poliçede düzenleyen başvuru (müracaat) borçluları arasındadır.

Bono ise iki taraflı bir hukuki ilişki olup, belirli bir meblağın kayıtsız şartsız ödenmesi vaadini içerir. Kabul kurumunun söz konusu olmadığı bonoda, asıl borçlu düzenleyendir. Böylece bonoda ve poliçede düzenleyen konuları birbirinden farklıdır. Zira bonoda düzenleyen asıl borçlu iken poliçede düzenleyen başvuru borçluları arasındadır.

Asıl borçlu olması nedeniyle, bonoda düzenleyen ile poliçede kabul etmiş muhatabın konumu eş değerdir. Bu husus kanunda açıkça düzenlenmiştir. TTK m. 779/1 uyarınca, "Bir bonoyu düzenleyen kişi, tıpkı bir poliçeyi kabul eden gibi sorumludur".

Poliçede kabul etmiş muhatabın ve bonoda düzenleyen asıl borçlu olarak nitelendirilmesinin birtakım sonuçları bulunmaktadır: Buna göre, asıl borçluya başvuru için protesto düzenlenmesine gerek bulunmamaktadır (TTK m. 730/1). Bunun gibi ihbar yükümlülüğü de (düzen şartı) yalnız başvuru borçlularına karşı söz konusu olduğundan, asıl borçluya karşı ihbar yükümlülüğü (TTK m. 723, 778/1-d) bulunmamaktadır. Asıl borçlunun, senet sorumluları arasındaki sorumluluk zincirinde, kendisinden önce başvurabileceği (rücu edebileceği) kimse bulunmamaktadır.

¹⁴ Öğretide de bu doğrultuda, kendi kendine ödeme vaadinde bulunmanın, kendi kendine ödeme emri verip kabul etmekle aynı şey olacağı; bu nedenle söz konusu düzenlemenin mantıklı olduğu haklı olarak belirtilmiştir. Bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 304, N. 416.

¹⁵ *Karayalçın'a göre bu sonuca "bir dereceye kadar" farklı bir yolla ulaşılması da mümkündür. Yazara göre, "...bizzat keşideci üzerine çekilen poliçe (trassiert eigener Wechsel) iktisadî bakımdan ihdas eden emrine yazılmış bir bono gibidir. Fakat bu gibi hallerde hukuken bono değil, poliçe mevcuttur... Kaldı ki, "...ödeyiniz" ibaresi havale dolayısıyla de bono sayılmaz"* **Karayalçın**, s. 313, dn. 27.

Police ve bonoda asıl borçluya başvuru için uygulanacak zamanaşımı da farklıdır (TTK m. 749/1, 778/1-h). Öte yandan senedin zıyaı nedeniyle iptali hâlinde senetten ayrılan hak, iptal kararı ile yalnız asıl borçluya karşı ileri sürülebilir hâle gelir; başvuru borçlularına karşı ileri sürülemez (TTK m. 764/2, 778/1-ı). Bu sonuç, düzenleyen lehine aval veren kimse bakımından da geçerli kabul edilmelidir¹⁶.

Bu tür bir senedin ciro edilmesi suretiyle de lehtar unsurundaki eksikliğin giderilmesi mümkün değildir¹⁷. Düzenleyeni ile lehtarının aynı olması nedeniyle batıl olan bononun lehtar unsurundaki eksiklik, tüm senet sorumlularının onayı (parafı) ile düzeltilebilir. Senette lehtar olarak geçerli bir ad yazılmış ve fakat bu değişiklik senet sorumluları

tarafından paraflanmamış ise bononun geçersizliği sonucu ortadan kalkmayacaktır¹⁸. Çünkü senet üzerinde tahrifat yapılması hâlinde, senedin onaylanmamış değişiklikten önceki hâline göre değerlendirilmesi gerekir (TTK m. 748/1). Böyle bir hâlde senette değişikliğe gitmek yerine, unsurları tam olan yeni bir senet düzenlenmesi çoğu kez daha pratik bir çözüm olacaktır.

Düzenleyeni ile lehtarını aynı olan senedin, bono olarak nitelendirilmemesi karşısında bir başka hukuki işlem olarak geçerli kabul edilip edilmeyeceği hususu ise belirsizdir. Böyle bir durumda senedin borç ikrarını içeren bir adi senet olarak değerlendirilmesi de güçtür. Ancak varsa senet üzerindeki diğer imza sahipleri açısından ve taraflar arasındaki ilişkiye esas olmak üzere bir başka türde hukuki işlem olarak geçerli kabul edilmesi söz konusu olabilir.

Söz konusu geçersizlik karşısında şeklen düzgün bir kambiyo senedi vücut bulmadığından senet üzerine imza atan diğer imza sahiplerinin kambiyo taahhütlerinin de geçersizliği sonucu ortaya çıkacaktır. Bu hâlde TTK m. 677 düzenlemesi uygulanamaz. Çünkü senette geçerli olmayan imzaların bulunmasına yönelik “*imzaların bağımsızlığı ilkesi*” (TTK m. 677) ancak şeklen geçerli bir kambiyo senedinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir. Burada ise şeklen geçerli bir bono söz konusu değildir. Bilakis bono, lehtar unsurundaki sakatlık dolayısıyla kambiyo senedi vasfını kazanamayacaktır. Şekli sakatlıkların senet metninden anlaşılan defilerden olması karşısında bu tür bir senedin iyiniyetle iktisabından da söz edilemez.

¹⁶ Bkz. **Öztaş**, 1997, s. 820; **Öztaş**, 2019, s. 168. Ayrıca policede kabul etmiş muhatap ve onun lehine aval veren kimse dışındaki herkes, policeden dolayı borçlu olup olmadığına bakılmaksızın bir veya birden fazla police borçlu lehine araya girerek ödeme ya da kabul gerçekleştirebilir (TTK m. 738/1; 778/1-e). Bkz. **Can**, Mertol (2015) Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı), 3. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi, s. 120.

¹⁷ Bkz. **Kınacıoğlu**, s. 248; **Öztaş**, 2019, s. 212. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi kararlarında lehtar hanesine düzenleyenin adı yazılması nedeniyle geçersiz olan bir bononun ciro yoluyla devralınarak takip yapılamayacağı belirtilmiştir. Bu husustaki bir kararın ilgili kısmı şu şekildedir: “...lehtar ve keşideci sıfatı birleşen takip dayanağı belge bono niteliğinde olmadığından alacaklının bu senetlere dayanarak ciro yoluyla senedi eline geçirip takip yapmasına da yasal imkan yoktur. Çünkü bono vasfında bulunmayan belgedeki hakkın ancak alacağın temlik suretiyle devri mümkündür”. Y. 12. HD., 28.11.2006, E. 2006/22365, K. 2006/19212 (Sinerji İçtihat ve Mevzuat Programı, s.e.t. 12.10.2020). Aynı yöndeki bir başka karara göre, “Bonoyu düzenleyen kişi somut olayda da gözlemlendiği gibi şirket yetkilisi ile lehtar aynı kişi olduğundan kendisini lehtar olarak göstererek bono düzenleyemez. Eğer böyle bir şey mutlaka istiyorsa bu hususu police düzenlemek suretiyle gerçekleştirebilir. Şu hale göre lehtar ve keşideci sıfatı birleşen takip dayanağı belge bono niteliğinde olmadığından alacaklının bu senetlere dayanarak ciro yoluyla senedi eline geçirip takip yapmasına da yasal imkan yoktur. Çünkü bono vasfında bulunmayan belgedeki hakkın ancak alacağın temlik suretiyle devri mümkündür” Y. 12. HD., 28.11.2006, E. 2006/19212, K. 2006/22365 (**Ülgen (Ülgen, Hüseyin/ Helvacı, Mehmet/ Kaya, Arslan/ Nomer Ertan, N. Füsün** (2019) Kıymetli Evrak Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık), s. 145; Lexpera). Söz konusu kararlara ilişkin belirtmek gerekir ki, ciro görüntüsündeki bir devir beyanının alacağın temlik hükümlerine göre geçerli kabul edilmesine engel bulunmamaktadır. Ancak burada asıl sorun borç ikrarını havi olmayan senede bağlı bir hakkın mevcut olup olmamasıdır. Buradaki nitelemde hata olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁸ “Somut olayda, takibe konu edilen senedin incelenmesinde, senedin lehtar kısmında “...” isminin çizildiği, bu düzeltmenin de paraf veya imza edilmediği, yanına “...” isminin yazıldığı, senedi düzenleyen de ...olduğu görülmektedir. Yukarıda açıklandığı üzere, bir kimse kendi adına bono düzenleyemez. Bu durumda, HMK.nun 207. maddesi hükmü gereğince, senetteki düzeltmelerin borçlu (düzenleyen) tarafından paraf edilmesi gerekli olup, lehtar kısmındaki düzeltme paraf veya imza edilmediğinden geçerli kabul edilemeyeceğinden, dolayısıyla alacaklı ve borçlu sıfatı birleştiğinden, takip dayanağı belge, bono niteliğinde değildir” Y. 12. HD., 10.12.2013, E. 2013/32165, K. 2013/39417 (Lexpera). Aynı yönde Y. 12. HD., 20.01.2010, E. 2009/18786, K. 2010/1172 (**Ülgen(Helvacı/Kaya/Nomer Ertan)**, s. 145).

Geçersiz bir senede dayalı olarak kambiyo senetlerine mahsus takibe girilmesi hâlinde ise İİK'nın 170/a-2. maddesi gereğince, bu durumun re'sen nazara alınarak takibin iptaline karar verilmesi gerekmektedir.

Birden fazla düzenleyeni olan bir bono açısından ise durum farklıdır. Bu şekildeki bir bonoda düzenleyenlerden birinin adının senede lehtar olarak yazılması durumunda, senedin bono vasfını haiz olmamasından değil; kendi lehine ödeme vaa-dinde bulunan kimsenin bu taahhüdünün geçersizliğinden söz etmek gerekir. Böyle bir durumda geçersizlik nedeni, kendi lehine ödeme vaa-dinde bulunan kimsenin taahhüdünün geçersizliğinden kaynaklanmaktadır.

Kanaatimizce böyle bir durumda, TTK m. 677'de yer alan imzaların bağımsızlığı ilkesi uygulama alanı bulacaktır. Gerçekten de birden fazla düzenleyeni olan bonoda, düzenleyenlerden biri aynı zamanda lehtar ise bononun geçersizliğinden söz etmek yerine, geçerli olmayan imzanın bulunmasının diğer imzaların geçerliliğini etkilemeyeceği sonucuna ulaşmak gerekmektedir.

Birden fazla düzenleyeni olan bir bonoda düzenleyenlerden birinin aynı zamanda lehtar olması durumu ise lehtar konumundaki düzenleyen tarafından ve herkese karşı ileri sürülebilecek bir senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'i olarak kabul edilebilir. Bir diğer ifadeyle bu gibi bir durumda lehtarın düzenleyen konumunda atılan imzası geçersiz ve fakat bono geçerli kabul edilmelidir. Çünkü böyle bir hâlde, senet üzerinde bono olmaya elverişli bir ödeme vaa-dinde bulunan başka düzenleyenler de bulunmaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, senette birden fazla imza bulunması hâlinde düzenleyen sıfatıyla imza atan lehtar dışındaki kimselerin aval veren (avalist) konumunda olup olmadığıdır.

TTK m. 702/2'de aval veren kişinin teminat altına aldığı borcun, şekle ait noksandan başka bir sebepten dolayı batıl olması durumunda da aval verenin taahhüdünün geçerli olacağı düzenlenmiştir.

Burada senetten anlaşılacak bir şekli noksanın varlığı ve her şeyden evvel senedin geçersizliği nedeniyle aval taahhüdü de geçersiz olacaktır. Öyle ki, senet üzerinde şeklen geçerli sayılabilecek bir düzenleyen imzasının bulunmaması geçerli bononun ortaya çıkmasına engeldir. Bu noktadan sonra avalin geçerliliğinden söz etmek mümkün olmayacaktır.

Ancak bu noktada bononun ön yüzünde imzası bulunan lehtarın, düzenleyene aval için mi yoksa düzenleyen sıfatıyla mı sorumlu olduğu hususu önem arz etmektedir. Öyle ki bononun lehtarı aynı zamanda düzenleyen sıfatıyla imza atmış ise bono geçersiz olacakken, düzenleyen lehine aval vermesi -aşağıda inceleneceği üzere- bu sonucu ortaya çıkarmayacaktır.

III. BONODA LEHTARIN DÜZENLEYEN LEHİNE AVAL VERİP VEREMEYECEĞİ SORUNU

Aval (*Wechselbürgschaft*), kambiyo senedinin ödeneceği hususunda verilen ve onun tedavülünü kolaylaştıran bir şahsi teminattır. Bonoda lehtarın düzenleyen lehine aval verip veremeyeceğinin belirlenebilmesi için öncelikle bonoda kimlerin aval verebileceği üzerinde durmak gerekir. Ancak bonoda kimlerin aval verebileceğini belirtmeden önce kısaca kimlerin lehine aval verilebileceğine de değinmekte fayda bulunmaktadır.

A. LEHİNE AVAL VERİLEBİLECEK KİŞİLER

Bonoda kimin lehine aval verilebileceği hususunda bir sınırlama bulunmamaktadır. Kambiyo senedi ile sorumluluk altına girmiş olan herkes lehine, hatta avalist lehine dahi aval verilebilir¹⁹.

Bununla birlikte bir kimse lehine aval verilebilmesi, onun poliçe ilişkisine dâhil olmasına bağlıdır. Henüz poliçe/bono ilişkisine dâhil olmayan

¹⁹ Arslanlı, s. 101; Poroy/Tekinalp, s. 221-222, N. 292; Tuna/Göç Gürbüz, s. 137; Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 183.

yahut dâhil olmasına rağmen sorumluluk altına girmeyen bir kimse lehine aval verilemez²⁰.

Bir kimse lehine aval verilebilmesi için o kimsenin senet sorumlularından olması gerektiğine göre, sorumsuzluk kaydı koyan kimse lehine aval verilemez. Ancak bonoda düzenleyen, asıl borçlu olması nedeniyle sorumsuzluk kaydı koyamaz; bu kayıt yazılmamış sayılır (TTK m. 679, 778/2-e). Bu nedenle bonoda, düzenleyen lehine aval verilmesi her hâlde mümkün gözükmemektedir.

B. TTK M. 700/2 KAPSAMINDA BONODA AVAL VEREBİLECEK KİŞİLER

Avalın kim tarafından verilebileceği ise, kanunda genel bir ifadeyle ve hiçbir sınırlamaya tâbi tutulmaksızın belirtilmiştir. Poliçede aval verebilecek kişilere ilişkin TTK m. 700/2 düzenlemesi, TTK m. 778/3 atfıyla bonolar hakkında da uygulanır. TTK m. 700/2 uyarınca aval, üçüncü bir kişi veya poliçede (ve dolayısıyla bonoda) imzası bulunan bir kişi tarafından da verilebilir. Buna göre üçüncü kişilerin yanı sıra bonoda imzası olabilecek düzenleyen, lehtar, ciranta gibi kimseler avalist olabilir.

Senedin asıl borçlusu konumunda bulunan bir kimsenin aval vermesinde pratik bir fayda bulunma-

maktadır. Ancak poliçede kabul etmemeden sorumsuzluk kaydı koyan düzenleyenin yahut henüz kabul edilmemiş ya da kısmen kabul edilmiş bir poliçenin muhatabının aval vermesinin bir anlamı olabilir²¹. Bununla birlikte bir kimsenin kendi lehine poliçe düzenlemesi, özellikle bu kimsenin poliçeyi kabule arz etmesi ve kabul edilen poliçeyi tedavüle çıkarması imkânını elde etmesi bakımından elverişlidir²².

Sözleşme ile borçlanmaya ehil olan bir kimse, kambiyo senetleri ile borçlanmaya da ehildir (TTK m. 670). Aval verenin ehliyeti de bu esas dahilinde belirlenecektir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, birden fazla kimsenin birlikte aval vermesi de mümkündür²³.

Söz konusu düzenlemeler kapsamında bonoda imzası bulunabilecek lehtarın da aval verebileceği özellikle belirtilmelidir. Zira ilk ciro lehtar tarafından yapılır²⁴. Bu kapsamda emrine bono

²⁰ Öztan, İmzaların İstiklali, s. 392; Poroy/Tekinalp, s. 220, N. 291; Pulaşlı, Kıymetli Evrak, s. 210, § 15, 14; Tuna/Göç Gürbüz, s. 137. Bu noktada belirtmek gerekir ki, "açığa aval" suretiyle açık kambiyo senedi düzenlenmesi de mümkündür. Her ne kadar avalın geçerli olması, senette borçlu durumunda olan bir kimse lehine verilmesine bağlı olsa da açığa aval hâlinde bu eksiklik sonradan giderilebilir durumdadır. Açığa avalın mümkün ve geçerli olduğu yönünde bkz. Arslanlı, s. 101; Baumbach, Adolf/ Hefermehl, Wolfgang/ Casper, Matthias (2008) Wechselgesetz Scheckgesetz, München, Verlag C. H. Beck., Art. 10, Anm. 3, s. 140; Bulow, Art. 10, Anm. 5, s. 57; Jacobi, s. 479; Karayalçın, s. 222; Kınacıoğlu, s. 131; Poroy/Tekinalp, N. 221, s. 174; Quassowski, Leo/ Albrecht, Erich (1934) Wechselgesetz vom 21 Juni. 1933, Berlin, Art. 10, Anm. 2, s. 72; Öztan, 1997, s. 798; Tüzemen Atik, Ebru (2019) Açık Kambiyo Senetleri, 2. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 72. Bu noktada avalın geçerli olması bakımından önemli olan, lehine aval verilen kimsenin, senede bağlı hakkın dermeyeran edildiği anda senet üzerinde (ve doldurma anlaşmasına uygun olarak) belirtilmiş olması ve bu kimsenin senede yabancı biri olması; yani senet sorumluları arasında yer almasıdır.

²¹ Bozer, Ali/Göle, Celal (2020) Kıymetli Evrak Hukuku, 9. Baskı, Ankara, BTHAE, s. 180; Kalpsüz, Turgut (1975) Kıymetli Evrak, Kambiyo Senetleri Ders Notları, Ankara, Teksir, s. 94; Karayalçın, s. 221; Öztan, 1997, s. 796-797; Öztan, 2019, s. 82. Bu kapsamda öğretilde, asıl borçlunun (poliçede kabul etmiş muhatap ile bonoda düzenleyenin) aval vermesinin munzam (ek) bir teminat teşkil etmeyeceği, çünkü bu kimselerin zaten borcun ödenmemesinden asıl olarak sorumlu oldukları belirtilmiştir. Kınacıoğlu, s. 207. Aynı yönde bkz. İmregün, Oğuz (2003) Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2003, Filiz Kitabevi, s. 80, dn. 123; Karayalçın, s. 221. Ancak dikkat edilecek olursa burada avalın geçersizliğinden değil, aval verenin senet üzerindeki asıl borçlu konumu nedeniyle bir ek teminat niteliği göstermemesinden bahsedilmektedir. Bu değerlendirme oldukça isabetlidir. Kanaatimizce, poliçede muhatabın, imza attığı tarihte ehliyetsiz bulunmasına rağmen aval verdiği sırada ehliyetli olması gibi bir ihtimalde bu taahhüdün bir anlamı da olabilir. Şeklen asıl borçlu konumunda olan bir kimsenin senette aval vermesinin somut olayın özelliklerine göre farklı neticeler ortaya çıkarması ihtimali mevcuttur.

²² Kınacıoğlu, s. 109.

²³ Bahtiyar, s. 86; Bozer/Göle, s. 179; Öztan, 1997, s. 797.

²⁴ Lehtarın imzasından önce düzenleyen (ya da poliçede muhatap) tarafından atılan imzanın, arkasından lehtarın cirosunun yer alması kaydıyla, ilk cironun lehtar tarafından yapılacağı esasına aykırılık teşkil etmeyeceği çoğunlukla kabul edilmektedir. Kendigelen (Kırca), s. 201-202, N. 433; Poroy/Tekinalp, s. 205, N. 270; Öztan, 1997, s. 585-586; Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 179-180. Karş. Bozer/Göle, 115 vd. Bu konuda ayrıntılı inceleme ve değerlendirme için bkz. Alışkan, Murat/Cankat, Rifat (2017) Teori ve Uygulamada Kambiyo Senedinin Arka Yüzüne Lehtarın Cirosundan Önce

düzenlenen lehtar, ciro yoluyla devir hâlinde senede imza atmış olacaktır. Böylece bono üzerinde imzası bulunacak olan lehtar bonoda aval verebilir. Ancak her hâlde üçüncü kişiler de bonoda aval verebilmektedir. Bu kapsamda, senet üzerinde imzası bulunsun ya da bulunmasın, bonoda lehtarın aval vermesi mümkündür.

C. BONODA LEHTARIN DÜZENLEYEN LEHİNE AVAL VERMESİNİN ÖNEMİ VE HUKUKİ SONUÇLARI

Bonoda lehtarın aynı zamanda düzenleyen olamayacağı ve fakat aval vermesinin mümkün olduğu az önce izah edilmiştir. Bu noktada temel mesele, lehtarın “düzenleyen lehine” aval vermesinin mümkün olup olmadığıdır. Senette imzası bulunan birinin aval vermesi çoğu kez anlamsız ve yararsızdır²⁵. Ancak senette imzası olsun olmasın, bonoda lehtarın düzenleyen lehine aval vermesi kıymetli evrak hukuku bakımından pratik önemi olan bazı sonuçlar doğurmaktadır.

TTK m. 778/3 atfıyla bonolar hakkında da uygulanacak olan TTK m. 702/1 hükmü uyarınca, aval veren, kimin lehine aval vermiş ise aynen onun gibi sorumlu olur. Kendisi için taahhüt altına girdiği kimse başvuru borçlularından ise aval veren de senette başvuru borçluları arasında sayılır.

Ciranta ya da avalist lehine aval verilmesi durumunda lehine aval verilen kimsenin başvuru borçlusu konumu TTK m. 702/1 kapsamında aval verene de sirayet etmektedir. Bu kapsamda, bonoda başvuru borçlusu konumundaki aval verene karşı başvuru hakkının korunabilmesi için, aksine bir kayıt (TTK m. 722/2, 778/1-d) bulunmadıkça, ödeme protestosu düzenlenmesi zorunludur; aksi

Atılan İmza (Şeklindeki Garanti Ciro su)”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, s. 29-54; Aydın, Alihan (2006) “Kambiyo Senetlerinde Düzgün Ciro Zinciri Bakımından İlk Ciro”, Hukuki Perspektifler Dergisi, Aralık, S. 9, s. 195-202.

²⁵ Bahtiyar, s. 87.

hâlde hamil başvuru hakkını kaybedecektir (TTK m. 730/1-b, 778/1-d).

Poliçede kabul etmiş muhatap lehine aval veren ile bonoda düzenleyen lehine aval veren kimse(ler) ise “ikincil derece başvuru borçlusu”²⁶ değildir. Asıl borçlunun borcunu taahhüt eden kimse, senette yine asıl borçlu gibi sorumlu olur. Asıl borçlu lehine aval verene başvuru için protesto düzenlenmesine gerek bulunmamaktadır²⁷. Buna göre, lehtarın ciranta lehine aval vermesi gibi bir durumda başvuru borçlularından olması nedeniyle kendisine başvuru hakkı kaybedilebilecekken; düzenleyen lehine aval veren kimseye karşı başvuru hakkı sona ermemektedir. Böylece bir kimsenin, bonoda düzenleyen lehine aval vermesi ile diğer başvuru borçluları lehine aval vermesinin sonuçları birbirinden farklıdır.

Benzer durum, ödeme için ibraz yükümlülüğünün yerine getirilmemesi hâlinde de söz konusudur. Böyle bir hâlde başvuru borçlularının borcu sona ererken, bonoda asıl borçlu olan düzenleyen ile birlikte onun lehine aval veren kimse de tevdi hakkına sahip olacaktır.

Bonoda asıl borçlu olan düzenleyen lehine aval veren lehtar, asıl borçlu ile aynı sırada sorumlu olacağından kendisine karşı ihbar zorunluluğu (TTK m. 723, 778/1-d) da söz konusu olmayacaktır²⁸.

²⁶ Bkz. Öztan, 1997, s. 713; Toros, D. İrem (2019) Teori ve Uygulamada Aval, Ankara, Seçkin, s. 183.

²⁷ Arslanlı, s. 104; Karayalçın, s. 228. “...hamilin keşideciye ve onun lehine aval verene karşı ihtiyati haciz isteyebilmesi için, bononun vadesinin gelmesi gerekli ve yeterli olup ayrıca ödeme protestosu çekilmesine gerek bulunmamaktadır” Y. 11. HD., 22.01.2014, E. 2014/482, K. 2014/1335; Y. 12. HD., 25.03.2008, E. 2008/3353, K. 2008/5864 (Lexpera). Ayrıca bkz. Kendigelen (Kırca), s. 264, dn. 588; Uzunallı, Sevilay/Yıldırım, Ali Haydar (2017) Uygulamalı Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 75-76, dn. 144’te ve Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 184’te anılan kararlar. Aval verenin, kimin lehine aval vermiş olursa olsun, başvuru borçlularından sayılması gerektiği yönündeki aksi görüş için bkz. Aksu Özkan, Raziye (2019) Aval Kurumu, 2. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 133-135; Demirkapı, Ertan (2005) Kambiyo Senetlerinin Aval Yoluyla Temini, İzmir, Güncel, s. 171.

²⁸ Aksi görüşteki Poroy/Tekinalp’e göre, poliçede muhataba ihbara gerek bulunmamakta ise de onun avalistine ihbar

Söz konusu açıklamalar ışığında, bonoda lehtarın aval vermesi bakımından belirtmek gerekir ki; lehtarın düzenleyen lehine aval vermesi, ciro edilmiş bir bonoda bir anlam ifade etmeyebilir ise de, ciro yoluyla devredilen bir bonoda lehtarın sorumluluk zincirinde yerinin değişmesine ve dolayısıyla kendisine başvuru hakkının kullanılması için aranan koşulların değişmesine neden olmaktadır. Ayrıca yukarıda ele alınan, asıl borçlu olmanın ortaya çıkardığı diğer hukuki sonuçlar da, asıl borçlu lehine aval veren kimse bakımından uygulanmalıdır.

D. KONUYA İLİŞKİN İÇTİHAT VE GÖRÜŞLER

Bonoda lehtar ile düzenleyenin aynı kimse olamayacağı hususunda bir duraksama bulunmaktadır. Bununla birlikte bonoda lehtarın, düzenleyen lehine aval verip veremeyeceği hususu ise tereddütlere yol açmıştır. Bu tereddütlerin temel kaynağı aval verenin, lehine aval verilen kimse gibi sorumlu olmasıdır (TTK m. 702/1, 778/3).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi kararlarında, bonoda düzenleyenin aynı zamanda lehtar olamayacağı şeklindeki kural bir adım daha öteye taşınarak, bonoda lehtarın düzenleyen lehine aval veremeyeceği kabul edilmiştir. Bu hususta verilen bir karara göre²⁹, lehtarın düzenleyen lehine aval vermesi bonoyu geçersiz kılacaktır. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir: “Takip dayanağı senet lehtar S.T.’nin kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile keşideci F.H. hakkında başlattığı takipteki incelenen senet fotokopisinde lehtarın avalist konumunda olduğu görülmüştür. Senet üzerinde üç adet imza bulunup takip alacaklısı lehtarın senetteki avalist imzasını inkar etmediği belirlenmiştir. Bu durumda lehtar ile avalist (senet borçlusu) sıfatının birleştiğinin kabulü gerekir.

gereklidir. Bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 255, N. 344. Aynı yönde **Aksu Özkan**, s. 141; **Demirkapı**, s. 173-174.

²⁹ Y. 12. HD., 14.01.2008, E. 2007/22223, K. 2008/3 (**Moroğlu/Kendigelen**, s. 673-674; Sinerji İçtihat ve Mevzuat Programı, s.e.t. 12.10.2020).

TTK’nun 690. maddesi, aynı kanun 585. maddesine atıf yapmadığından, bir kimse poliçelerde olduğu gibi kendi emrine bono tanzim edemeyeceği gibi, somut olayda gözlendiği üzere dolaylı olarak keşideciye avalist olamaz. Bir başka anlatımla bir kimse, hem lehtar hem avalist olamayacağından dayanak senet bono vafında değildir. Bu durumda kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip yapılamayacağından mahkemece İİK’nun 170/a maddesi gereğince takibin iptaline karar vermek gerekirken istemin reddi isabetsizdir”.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, konuya ilişkin vermiş olduğu daha yakın tarihli bir başka kararında³⁰ ise lehtarın avalist olarak imza atması durumunda bu imzanın geçersiz olduğunu belirtmiş ve ancak bu kez bunun bononun geçerliliğine etkili olmadığı sonucuna varmıştır.

Karara göre, “...takip dayanağı bononun keşidecisinin ... Limited Şirketi, lehtar ve aval verenin ise itiraz eden borçlu R. K. olduğunu görülmektedir. Bonodaki borçtan sorumlu olmayan lehtarın kefil (avalist) olarak senedin ön yüzüne koyduğu aval şerhi geçersiz olup, bono vafına etkili değildir. İcra mahkemesinin gerekçesinde yer aldığı gibi bu durumda alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesinden söz edilemez”.

Aynı yöndeki bir başka kararda³¹ da lehtarın aval şerhinin geçersiz olduğu ve bu durumun sene-

³⁰ Y. 12. HD., 11.11.2013, E. 2013/6368, K. 2013/35236 (Sinerji İçtihat ve Mevzuat Programı; kararararoma.yargitay.gov.tr, s.e.t. 12.10.2020).

³¹ “TTK’nun 690.maddesi 585.maddesine atıf yapmadığından, bir kimse poliçelerde olduğu gibi kendi emrine bono tanzim edemez, diğer bir anlatımla bonoyu tanzim eden, kendisini lehtar göstererek bono düzenleyemez.

Kural olarak avalin amacı senedin ödenme ihtimalini artırmak ve tedavülünü güçlendirmek düşüncesi ile kambiyo hukukunda yapılan bir işlem olmasıdır. O nedenle ki lehine aval verilen kimse bono da mutlaka borçlu konumunda olmalıdır. Bonodaki borçtan sorumlu olmayan kişi için verilen aval geçersizdir.

Bu kurallar ışığında somut olayın incelenmesinde; keşideci borçlu T. Ö.’in düzenlediği senet de F. Ö.. lehtar konumundadır. Bonodaki borçtan sorumlu olmayan lehtarın kefil (avalist) olarak senedin ön yüzüne koyduğu aval şerhi ge-

din geçerliliğine etki etmediği kabul edilmiştir. Oybirliği ile verilen söz konusu kararlarda bu tür bir taahhüdün, avalin amacına uygun olmadığından bahisle, netice ile uyumlu olmayan bir gerekçeye yer verilmiştir. Kararlarda lehine aval verilen kimsenin borçtan sorumlu olması gerektiği belirtilmekte ise de burada lehtar, lehine aval verilen değil; aval veren konumundadır.

Tespit edebildiğimiz üç karar da bonoda lehtarın düzenleyen lehine aval veremeyeceği yönünde iken; ilk kararda bu nedenle bono geçersiz sayılmış, sonraki iki kararda bu durumun bononun geçerliliğine etkili olmadığı kabul edilmiştir. Zira ilk karar ile, lehtar ile düzenleyen lehine aval vereni aynı olan bonoda alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleştiği gerekçesine yer verilirken, diğer iki kararda alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmediği açıkça ifade edilmiştir.

Yukarıda belirtildiği üzere, Türk hukuk öğretisinde bonoda düzenleyenin aynı zamanda lehtar olamayacağına ilişkin olarak fikir birliği bulunmaktadır. Ancak lehtarın düzenleyen lehine aval vermesi durumunda da bononun geçersiz sayılıp sayılmayacağı hususunda değerlendirmeye pek rastlanmamaktadır. *Kendigelen* tarafından, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin bu yöndeki 14.01.2008 tarihli kararına işaret edilmiş olmasına karşılık, karara ilişkin bir değerlendirmede bulunulmamıştır³².

Toros tarafından ise, kambiyo senedinde aval veren aynı zamanda lehtar (1. ciranta) olabileceği, bu durumda alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesinden söz edilemeyeceği belirtilmiştir³³. Bunun dışındaki eserlerde ise genellikle bonoda düzenleyenin aynı zamanda lehtar olamayacağı hususunda genel açıklamalara yer verilmektedir.

çersiz olup, bono vasfına etkili değildir. İcra mahkemesinin gerekçesinde yer aldığı gibi bu durumda alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesinden söz edilemez" Y. 12. HD., 29.11.2010, E. 2010/16617, K. 2010/28008 (karararama.yargitay.gov.tr, s.e.t. 31.10.2020).

³² Bkz. *Kendigelen (Kırca)*, s. 173, dn. 383.

³³ *Toros*, s. 95.

Öğretide *Öztan* tarafından, bonoda düzenleyenin aynı zamanda lehtar olamayacağı hususuna ilişkin olarak; "...690'ıncı maddenin (6102 sayılı TTK m. 778) 585'inci maddeye (6102 sayılı TTK m. 673) atıfta bulunmaması dolayısıyla kendini lehtar göstererek bono tanzim edemeyen bir kimsenin, böyle bir şeyi mutlaka istiyorsa, kendisini lehtar tayin ederek ve kendi üzerine poliçe çekip, bunu kabul etmek suretiyle bu arzusuna nail olması mümkündür. Kanaatimizce, zaten çok ender olarak uygulanabilecek bir husus dolayısıyla uzun bir tartışmaya girmeğe lüzum da yoktur, bunun pratik bir faydası da mevcut değildir. Nadiren yararlanılabilecek bir durum, bonolarda düzenlenmemiştir" şeklinde bir açıklama getirilmiştir³⁴.

Konu hakkında değerlendirmelere geçmeden önce belirtmek gerekir ki, söz konusu açıklamalar ilk bakışta haklılık arz etmekte ise de; meseleye ilişkin içtihat ve tereddütler karşısında konu, bonoda lehtarın düzenleyen lehine aval vermesinin mümkün olup olmaması bakımından değerlendirmeye ve eleştiriye açık hâle gelmiştir. Zira yukarıda ele alındığı üzere, bonoda lehtarın, düzenleyen lehine aval vermesi, düzenleyen sıfatıyla taahhütte bulunmasından ya da bir başvuru borçlusu lehine aval vermesinden farklı hukuki sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

E. DEĞERLENDİRME

Poliçede düzenleyenin aynı zamanda lehtar olmasına imkân tanıyan TTK m. 673 düzenlemesine bonoda atıf yapılmamasının temel nedeni, düzenleyenin aynı zamanda senedin lehtar olması durumunda bir ödeme vaadinden söz edilemeyecek olmasıdır. Böyle bir ihtimalde, söz konusu taahhüt baştan anlamsız ve imkânsız bir biçimde ortaya çıkmakta; alacaklı ve borçlu sıfatlarının henüz doğuştan birleşmesiyle, geçerli bir kambiyo taahhüdünün ve dolayısıyla bononun ortaya çıkması mümkün olmamaktadır.

³⁴ *Öztan*, 1997, s. 987.

Bu kapsamda TTK m. 778 düzenlemesinde 673. maddeye atıf yapılmaması bilinçli bir tercihin ürünü olup, bonoda düzenleyenin aynı zamanda lehtar olması bonoyu geçersiz kılar. Bu ihtimalde düzenleyen lehine, herhangi bir kimse tarafından verilen avalin de geçerli kabul edilmesi mümkün değildir. Kaldı ki bonoda düzenleyenin aynı zamanda lehtar olması hâli, lehine aval verilen kimsenin imzasına yönelik, şekle ait bir noksan değil³⁵; bononun geçerliliğine ilişkin bir sakatlıktır. Bu çalışmada inceleme konusu yapılan durum bunun tam tersi; yani lehtardan farklı bir kimseye ait düzenleyen imzasının bulunduğu bonoda lehtarın düzenleyen lehine aval vermesi ihtimalidir.

Bonoda lehtarın düzenleyen lehine aval vermesi, düzenleyen ile lehtarın aynı kişi olması hâlinde tamamen farklıdır. Bu ihtimalde düzenleyen ile lehtar farklı kişiler iken, lehtar düzenleyen lehine aval vermektedir. Bu durum her şeyden evvel alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi sonucunu ortaya çıkarmamaktadır. Söz konusu ihtimalde, bono geçerli bir biçimde ortaya çıkmıştır ve bir borç ikrarını içermektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, geçerli bir bonoda, lehtar tarafından düzenleyen lehine aval verilmesi durumunda senedin geçersiz kabul edilmesi mümkün değildir. Aval imzasının geçersiz kabul edilmesi varsayıldığında dahi, yalnız aval taahhüdünü geçersiz saymak yerine bononun geçersiz sayılması isabetsizdir. Böyle bir sonuç, bononun içerdiği ödeme vaadini görmezden gelmek ve TTK m. 702/2 ve 677 düzenlemeleri başta olmak üzere temel kıymetli evrak hukuku ilkelerini uygulamamak anlamına gelecektir.

Bonoda düzenleyen lehine aval veren lehtar, senedin düzenlenmesi sırasında yahut sonradan aval taahhüdünde bulunmuş olabilir. Hatta bu taahhüdün, yukarıda açıklandığı üzere, açığa aval şeklinde ortaya çıkması da mümkündür. Hâl böyle olunca,

³⁵ Bu yönde genel değerlendirme için bkz. **Bahtiyar**, s. 89; **Demirkapı**, s. 119.

lehtar dışında bir kimsenin düzenleyen sıfatıyla senede imza atması ve bononun diğer şekil şartlarını haiz olmasıyla bono geçerli bir biçimde ortaya çıkmaktadır. İster senedin düzenlenmesi sırasında ister sonradan atılmış olsun, lehtarın düzenleyen lehine aval beyanı senedi bono olmaktan çıkarmayacaktır.

Diğer yandan TTK m. 700/2 düzenlemesinde kimlerin aval verebileceği konusunda hiçbir ayrıma gidilmemiştir³⁶. Açıklanan nedenlerle öncelikle Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin yukarıda belirtilen 14.01.2008 tarihli kararına katılmak mümkün olmamaktadır.

Bu noktada ancak bonoda lehtarın düzenleyen lehine verdiği aval taahhüdünün geçerli olup olmadığı tartışma konusu yapılabilir. Öyle ki, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından da daha sonraki tarihlerde verilen kararlarda -yukarıda anılan 29.11.2010 ve 11.11.2013 tarihli kararlar- ise bonoda lehtarın düzenleyen lehine aval vermesi durumunda aval şerhinin geçersiz olacağı belirtilerek, bu durumun bononun geçerliliğine etki etmeyeceği kabul edilmiştir.

Bilindiği üzere aval, şekil bakımından asıl borca bağlı olmakla birlikte, maddi hukuk bakımından asıl borçtan tamamen bağımsız bir kambiyo taahhüdüdür³⁷. Avalin geçerliliği, şekle ilişkin noksanlıklar bulunması hâli istisna olmak üzere, asıl borcun varlığına ve geçerliliğine bağlı değildir (TTK m. 702/2).

³⁶ Öğretide, benzer düşünce tarzıyla, TTK m. 700/2 düzenlemesinde hiçbir ayırım yapılmaması neticesinde poliçede kabul etmiş muhatap lehine aval verilebileceği de haklı olarak değerlendirilmiştir. Bkz. **Can**, s. 99.

³⁷ **Arslanlı**, s. 99, 105; **Bülow**, Peter (2004) Wechsel ScheckG AGB, 4. Auflage, Heidelberg, C. F. Müller, Art. 30, Anm. 1, s. 252; **Karayalçın**, s. 225; **Kınacıoğlu**, s. 206; **Öztaş**, 1997, s. 16; **Öztaş**, 2019, s. 162; **Pulaşlı**, s. 206, § 15, N. 7; **Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan)**, s. 184. TTK m. 702/2 uyarınca; "Aval veren kişinin teminat altına aldığı borç, şekle ait noksandan başka bir sebepten dolayı batıl olsa da aval verenin taahhüdü geçerlidir". Bununla birlikte azınlıkta kalan bir görüşe göre aval fer'i nitelikte bir borçtur. Bkz. **Jacobi**, s. 683, **Domaniç**, s. 185.

Aval veren kimsenin teminat altına aldığı borcun şekle ait bir noksandan başka bir sebeple batıl olması hâlinde de aval verenin taahhüdünün geçersiz olacağına dair TTK m. 702/2 düzenlemesi, imzaların bağımsızlığı ilkesine yönelik TTK m. 677 düzenlemesinin aval bakımından tekrarı niteliğindedir³⁸. Ancak bu tekrarlar, şekle ait noksanlara ilişkin yaşanabilecek tereddütlerin önüne geçilmekte ve aynı zamanda avalin bağımsızlığı özel olarak vurgulanmaktadır.

Avalin bu bağımsız özelliğine rağmen, geçerli bir düzenleyen imzasını içeren bonoda salt lehtarın düzenleyen lehine aval vermesi nedeniyle aval beyanının geçersiz olacağına kabul edildiği Yargıtay kararlarında bu konuda makul bir izah getirilememiştir. Bilakis söz konusu kararlar, bonodaki borçtan sorumlu olmayan kişi için verilen aval geçersiz olacağı gibi, uyuşmazlık konusu olaya uygun düşmeyen gerekçelere sahiptir.

Bu kapsamda belirtmek gerekir ki, lehtarın düzenleyen lehine avali şeklinde ortaya çıkan bir "sonraki (katma, munzam/ek) beyan"ın, "temel (kurucu) beyanı"³⁹ geçersiz kılmasını gerektirecek bir neden bulunmamaktadır. Bonoda lehtarın düzenleyen lehine verdiği avalin geçerli olup olmayacağı belirlenirken, bağımsız bir kambyo taahhüdü olma özelliği gösteren aval, senet düzenlenmesi için verilen kambyo taahhüdü ile karıştırılmamalıdır.

³⁸ Karayalçın, s. 226; Kınacıoğlu, s. 210; Öztan, Fırat (1979) 'Ticari Senetlerde İmzaların İstiklali İlkesi', Batider, C. X, S. 2, s. 393.

³⁹ Öğretide, senet üzerindeki beyanlardan yapılış sırası itibarıyla önce olanlar "temel (kurucu) beyan" (Grunderklärung) sonra gelenler ise "sonraki (katma, munzam/ek) beyan" (Folgeerklärung) olarak adlandırılmaktadır. Bkz. Jacoby, s. 296, dn. 3; Öztan, İmzaların İstiklali, s. 392. Buna göre bonoda düzenleyen kambyo taahhüdü kambyo senedinin ortaya çıkması bakımından "kurucu" nitelikte olup, bundan sonraki tüm taahhütler "ek" niteliktedir. Söz konusu ayırım imzaların bağımsızlığı ilkesinin uygulanması bakımından değer taşımaktadır. Bkz. Öztan, İmzaların İstiklali, s. 392. Bununla birlikte özellikle açık kambyo senedi düzenlenmesinin mümkün olması (TTK m. 680) karşısında, esasen kambyo senedinin unsurlarının tamamlanmasında bir sıra aranmadığını da (Quassowski/Albrecht, Art. 10, Anm. 4, s. 72-73) belirtmek gerekir.

Bonoda düzenleyen aynı zamanda lehtar olamaması, böyle bir olasılıkta senedin ödeme vaadi içermeyecek olmasına, alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesine dayanmaktadır.

Düzenleyen lehine aval veren ise senette asıl borçlu sıfatıyla ödeme vaadinde bulunmamakta; düzenleyen verdiği ödeme vaadini temin etmektedir. Bu çerçevede düzenleyen lehine aval veren kimsenin lehtar ya da bir üçüncü kişi olması arasında avalin geçerliliği bakımından hiçbir fark yoktur.

Bonoda lehtarın düzenleyen sıfatıyla senede imza atması alacaklı borçlu sıfatlarının birleşmesi anlamına gelmekle, geçerli bir ödeme vaadinin bulunmaması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Lehtarın düzenleyen ya da bir başka senet sorumlusu lehine aval vermesi hâlinde ise alacaklı ve borçlu sıfatları birleşmemektedir. Kaldı ki, bonoda lehtarın düzenleyen olması istisnası dışında kambyo senetlerinde alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi borcun sona ermesi sonucunu ortaya çıkarmayacaktır (TBK m. 135/3). Ancak senet, aynı zamanda alacaklı olan bu kimsenin elinde iken piyasadan çekilmiş gibi olacaktır⁴⁰. Bununla birlikte bu kimsenin senedi yeniden ciro etmesi mümkündür. Böyle bir hâlde lehtarın düzenleyen lehine aval verdiği bir bononun, ciro edilmesi ile lehtarın aval taahhüdü anlam kazanmakta; farklı hukuki sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Asıl borçtan bağımsız nitelikte olan ve kimlerin verebileceği hususunda herhangi bir sınırlama bulunmayan aval taahhüdünün, asıl borçlunun taahhüdünün koşullarına bağlanmasını gerektirecek bir başka kanuni düzenleme de mevcut değildir.

Aval verenin, lehine aval verdiği kimsenin kişisel def'ilerini ileri süremeyecek olması⁴¹ (TTK m.

⁴⁰ Öztan, 1997, s. 819.

⁴¹ Avalist, lehine aval verdiği kimsenin kişisel def'ilerini ileri süremez, ancak müracaat eden kimse ile kendisi arasındaki kişisel def'ileri ileri sürebilir. Bkz. Arslanlı, s. 105; Bahtiyar, s. 90; Bozer/Göle, s. 177; Hueck/Canaris, s. 117; İmregün, s. 79; Karayalçın, s. 229; Kınacıoğlu, s. 211; Poroy/Tekinalp, s. 223, N. 295; Pulaşlı, s. 206, § 15, N. 2; Öztan, 2019, s. 168. Aksi

687) karşısında, taahhüdünün geçerliliğinin lehine aval verdiği kimsenin taahhüdünün geçerliliğinin koşullarına bağlanmasının bir anlamı bulunmamaktadır. Zira aval verenin sorumluluğu senetten doğar ve soyuttur. Aval veren kişi ile avalistin sorumluluklarının derecesi ile şartları aynı olmakla birlikte içerikleri aynı değildir⁴².

Avalın, kefalet gibi fer'i bir borç olmayıp bağımsız nitelikte olması, bu taahhüdün geçerliliğinin, şekle ilişkin noksanlar dışında lehine aval verilenin taahhüdünün geçerliliğine bağlı olmamasını ifade eder ve aval verene karşı ileri sürülebilecek kişisel defilerin avaliste karşı ileri sürülebilmesi sonucunu doğurur. Yoksa bu durum, ancak düzenleyen olarak taahhütte bulunabilecek kimsenin aval verebilecek olması gibi bir anlama gelmemektedir. Bir diğer ifadeyle, bonoda düzenleyen açısından aranacak bu koşul, düzenleyen lehine aval veren kimse için geçerli değildir.

Kaldı ki aksi yorum şeklinin benimsenmesi hâlinde, bonoda düzenleyen lehine aval verene aval (avale aval) gibi durumlarda ikinci ve sair aval taahhütlerinin akıbetinin nasıl olacağı sorusunu da beraberinde getirecektir.

Bononun birden fazla kambiyo taahhüdünü (düzenleyen, ciranta ve aval verenin kambiyo taahhütlerini) içermesi durumunda, sırf düzenleyen lehine aval veren lehtarın imzası nedeniyle bonoyu geçersiz saymak bir yandan avalde de tekrar edilen imzaların bağımsızlığı ilkesine bir yandan da kamu güvenliğini haiz olan bononun doğasına terstir. Senede güvenerek ve geçerli bir imzaya dayanarak senedi devralan kimsenin iktisabında korunması ve imzaların bağımsızlığı ilkesinin uygulanması yerine kamu güvenliğini haiz bir emre yazılı senette senedin geçersiz sayılması hukuki emniyet ilkesine de aykırıdır.

yönde bkz. **Jacobi**, s. 634, dn. 5. Aval verenin defileri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Aksu Özkan**, s. 148-167.

⁴² **Poroy/Tekinalp**, s. 223, N. 295.

IV. SONUÇ

Yukarıdaki açıklama ve değerlendirmeler neticesinde bu çalışmada varılan sonuçlar aşağıda belirtildiği gibidir.

TTK m. 778'de düzenleyenin aynı zamanda muhatap ya da lehtar olmasına imkân tanıyan 673. madde hükmüne atıf yapılmaması nedeniyle, bonoda düzenleyen aynı zamanda lehtar olamaz. Aksi hâlde bono geçersiz sayılacaktır. Bu sonucun ortaya çıkmasında kanun koyucunun bilinçli ve örtülü iradesi söz konusudur. Çünkü bono ile poliçede düzenleyenlerin konumları eş değer değildir. Bonoda düzenleyen asıl borçlu iken poliçede başvuru borçlusudur. Bu kapsamda bir kimsenin kendi lehine ödeme vaadinde bulunması başlangıçtan itibaren anlamsız ve geçersizdir. Bu nedenle bir kimse kendi lehine bono düzenleyemez.

Birden fazla düzenleyeni olan bir bonoda ise, düzenleyenlerden biri aynı zamanda lehtar ise bononun geçersizliğinden söz etmek yerine, yalnız lehtarın düzenleyen sıfatıyla attığı imza geçersiz kabul edilmelidir. Çünkü bu ihtimalde lehtar dışındaki düzenleyenlerin imzası geçerli bir ödeme vaaadinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kanaatimizce, böyle bir hâlde geçerli olmayan bir imzanın varlığı, diğer imzaların geçerliliğini etkilemeyecektir. TTK m. 702/2 ve 677 düzenlemeleri bu sonuca ulaşmak açısından yeterli ve elverişlidir.

Bonoda lehtarın düzenleyen lehine aval vermesi ile düzenleyen sıfatıyla kambiyo taahhüdünde bulunması birbirinden tamamen farklıdır. Düzenleyen lehine aval veren lehtarın konumu, lehine aval verdiği kişi gibi olmakla birlikte (TTK m. 702/1) sonuçları bakımından farklılık göstermektedir. Bu kimsenin taahhüdünün geçerliliği ise tamamen farklı bir husus olup, aynı koşullara tâbi değildir. Bu kapsamda lehtarın aval taahhüdünün geçerliliği, düzenleyenin taahhüdünün geçerlilik şartlarına bağlanamaz. Avalın bağımsız bir kambiyo taahhüdü olması karşısında, geçerli bir bonoda lehtarın aval vermesi mümkündür. Lehtarın avalinin geçerliliği bakımından ise düzenleyen lehine ya da ciranta,

avalist gibi diğer imza sahipleri lehine aval verilmesi arasında bir fark bulunmamaktadır.

Bonoda düzenleyenin lehtar olamayacağından hareketle, lehtarın düzenleyen lehine aval de veremeyeceğini kabul eden içtihat bu bakımdan isabet göstermemektedir. Aval kurumunun en belirgin ve ayırt edici özelliği bağımsızlığı iken, kimi zaman bu nedenle senedin geçersiz sayıldığı kimi zaman da lehtarın avalinin geçersiz fakat senedin

geçerli sayıldığı kararlara katılmak mümkün olmamaktadır.

Bu çerçevede bonoyu ciro yoluyla devrederek ya da bir ciranta yahut avalist lehine aval suretiyle kambiyo taahhüdünde bulunması mümkün olan lehtarın, bonoda düzenleyen lehine aval vermesine de herhangi bir engel bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aksu Özkan, Raziye (2019) *Aval Kurumu*, 2. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Alışkan, Murat/ Cankat, Rifat, (2017) *Teori ve Uygulamada Kambiyo Senedinin Arka Yüzüne Lehtarın Cirobundan Önce Atılan İmza (Şeklindeki Garanti Ciro)*”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, s. 29-54.
- Arslanlı, Halil (1954) *Ticari Senetler Dersleri*, 3. Baskı, Ankara, İsmail Akgün Matbaası.
- Aydın, Alihan (2006) “Kambiyo Senetlerinde Düzgün Ciro Zinciri Bakımından İlk Ciro”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Aralık, S. 9, s. 195-202.
- Bahtiyar, Mehmet (2019) *Kıymetli Evrak Hukuku*, 17. Baskı, İstanbul, Beta.
- Baumbach, Adolf/ Hefermehl, Wolfgang/ Casper, Matthias (2008) *Wechselgesetz Scheckgesetz*, München, Verlag C. H. Beck.
- Bozer, Ali/ Göle, Celal (2020) *Kıymetli Evrak Hukuku*, 9. Baskı, Ankara, BTHAE.
- Bulow, Peter (2004) *WechselG ScheckG AGB*, 4. Auflage, Heidelberg, C. F. Müller.
- Can, Mertol (2015) *Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı)*, 3. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi.
- Çamoğlu, Ersin (2020) *Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri*, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Demirkapı, Ertan (2005) *Kambiyo Senetlerinin Aval Yoluyla Temini*, İzmir, Güncel.
- Domaniç, Hayri (1990) *Kıymetli Evrak Hukuku*, TTK Şerhi IV, İstanbul, Temel Yayınları.
- Eriş, Gönen (2014) *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak*, Ankara, Seçkin.
- Hueck, Alfred/ Canaris, Claus-Wilhelm (1986) *Recht der Wertpapiere*, 12. neu bearbeitete Auflage, München, Verlag Vahlen.
- İmregün, Oğuz (2003) *Kıymetli Evrak Hukuku*, İstanbul 2003, Filiz Kitabevi.
- Jacobi, Ernst (1956) *Wechsel- und Scheckrecht*, Berlin, Walter de Gruyter & Co.
- Kalpsüz, Turgut (1975) *Kıymetli Evrak, Kambiyo Senetleri Ders Notları*, Ankara, Teksir.
- Karayalçın, Yaşar (1970) *Ticaret Hukuku, III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)*, 4. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası.
- Kendigelen, Abuzer/Kırca, İsmail (2019) *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Kınacıoğlu, Naci (1999) *Kıymetli Evrak Hukuku*, 5. Baskı, Ankara, Nobel.
- Knur, Alexander/ Hammerschlag, Karl (1949) *Kommentar zum Wechselgesetz unter besonderer Berücksichtigung der Rechtsprechung*, Bonn, Humboldt-Verlag.
- Meier-Hayoz, Arthur/ von der Crone, Hans Caspar (2018) *Wertpapierrecht*, 3. Auflage, Bern, Stämpfli Verlag.
- Moroğlu, Erdoğan/ Kendigelen, Abuzer (2014) *İçtihatlı - Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat*, 10. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Öztan, Fırat (1997) *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi (Kısaltılmışı: 1997).
- Öztan, Fırat (2019) *Kıymetli Evrak Hukuku*, 23. Baskı, Ankara, Yetkin (Kısaltılmışı: 2019).
- Öztan, Fırat (1979) “Ticari Senetlerde İmzaların İstiklali İlkesi”, *Batider*, C. X, S. 2, s. 391-396 (Kısaltılmışı: İmzaların İstiklali).
- Quassowski, Leo/ Albrecht, Erich (1934) *Wechselgesetz vom 21 Juni. 1933*, Berlin.

Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal (2019) Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 23. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Pulaşlı, Hasan (2019) Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 7. Baskı, Ankara, Adalet.

Staub, Hermann/ Stranz, Martin (1934) Kommentar zum Wechselgesetz, 13. Auflage, Berlin, Walter de Gruyter.

Teoman, Ömer (1994) 'Banka Çekleri' Hukukun Çek midir?', İÜHFM, C. 54, S. 1-4, s. 261-267.

Toros, D. İrem (2019) Teori ve Uygulamada Aval, Ankara, Seçkin.

Tuna, Ergun/ Göç Gürbüz, Diğdem (2018) Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak, İstanbul, Beta.

Tüzemen Atik, Ebru (2019) Açık Kambiyo Senetleri, 2. Baskı, Ankara, Seçkin.

Ulmer, Eugen (1938) Das Recht der Wertpapiere, Stuttgart/Berlin, Kohlhammer.

Uzunallı, Sevilay/ Yıldırım, Ali Haydar (2017) Uygulamalı Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Seçkin.

Ülgen, Hüseyin/ Helvacı, Mehmet/ Kaya, Arslan/ Nomer Ertan, N. Füsun (2019) Kıymetli Evrak Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.